

POMOC PAŃSTWA W ZAKRESIE DOŻYWIANIA DZIECI I MŁODZIEŻY W POLSCE

ŚLĄSKI
PRZEGLĄD
STATYSTYCZNY
Nr 13(19)

Anna Kowalska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ISSN 1644-6739
e-ISSN 2449-9765

DOI: 10.15611/sps.2015.13.04

Streszczenie: Od wielu lat obserwuje się w Polsce rosnący problem niedożywienia. Zjawisko to na szerszą skalę zaczęło być widoczne wraz z postępującymi procesami transformacji systemowej. Obecnie około 2 mln osób żyje w skrajnym ubóstwie, a 5 mln zmagają się z trudnymi warunkami życiowymi. W Polsce częściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci. W 2013 r. dożywianiem objęto 162 tys. uczniów, tj. 7,4% wszystkich uczniów, a 11% potrzebujących dzieci nie zostało objętych programem dożywiania, z powodu braków środków. Celem pracy jest zaprezentowanie programu rządowego dotyczącego dożywiania ludności, w tym dzieci i młodzieży w Polsce, oraz wyników tej pomocy. W artykule zostaną wykorzystane dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dotyczące programów pomocowych, a także dane pozyskane z wydawnictw GUS.

Słowa kluczowe: program rządowy, dożywianie, finansowanie posiłków.

1. Wstęp

Obecnie w Polsce około 2 mln osób żyje w skrajnym ubóstwie, a kolejne 5 mln zmagają się z trudnymi warunkami życiowymi. Według danych GUS w Polsce w 2012 r. 7,2% ludności żyło poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa, natomiast odsetek osób zagrożonych ubóstwem relatywnym wyniósł 16,3%. W Polsce częściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci. W 2012 r. wskaźnik ten wśród dzieci i młodzieży do lat 18 wyniósł około 10% i stanowił prawie 1/3 populacji zagrożonej ubóstwem skrajnym. Zagrożenie ubóstwem wzrasta również w rodzinach niepełnych i wielodzietnych wychowujących troje i więcej dzieci, a także w gospodarstwach domowych z dziećmi niepełnosprawnymi [*Ubóstwo w Polsce...* 2013, s. 10]. Czynnikiem wyróżniającym polską biedę w Unii Europejskiej jest jej wiejski charakter – szczególnie trudna jest bowiem sytuacja rodzin i dzieci żyjących na wsi. W rankingu przepro-

wadzonym przez UNICEF dotyczącym różnic w poziomie życia dzieci, Polska zajęła 21. miejsce wśród 24 państw OECD branych pod uwagę. Okazuje się, że ubóstwo dzieci w Polsce jest wielkim problemem. To grupa najbardziej zagrożona ubóstwem – aż 22% z nich stoi przed groźbą życia w nędzy [Adamson 2013, s. 2]. Według badań przeprowadzonych w 2003 r. na zlecenie Danone i Banków Żywności 29% dzieci w wieku 7–15 lat potrzebowało dożywiania, natomiast Polska Akcja Humanitarna (PAH) podała, że niedożywionych było nawet 30% dzieci. Z danych pozyskanych w 2009 r., w wyniku badań przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie wychowawców klas I–VI, wynikało, że liczba niedożywionych i wymagających dożywiania dzieci w polskich szkołach sięgała 228 tys. [*Masz pomysł...* 2011]. Mimo że w 2011 r. zaobserwowano spadek liczby dzieci dotkniętych niedożywieniem i wymagających dożywiania do 219 tys., to ciągle było to prawie 10% uczniów szkół podstawowych. Najnowsze dane podają, że w 2013 r. objęto dożywianiem 162 tys. uczniów, co stanowiło 7,4% wszystkich uczniów, a 11% dzieci potrzebujących dożywiania nie otrzymało go.

Bardzo ważnym elementem programu dożywiania jest sposób dostarczania uczniom posiłków. Należy zwrócić uwagę, że w wielu szkołach dzieci takie są w szczególny sposób wyróżniane, np. poprzez wydawanie innego posiłku w ramach nieodpłatnego dożywiania niż pozostałe, za które wnoszone były opłaty. Takie postępowanie może spowodować poczucie wstydu i być powodem swoistego napiętnowania tych dzieci [Kowalska 2007, s. 361].

Bezpłatny lub dofinansowany ciepły posiłek oferuje 79% szkół. Oferowane są one w 85% szkół miejskich i 75% szkół wiejskich. Większość placówek szkolnych wydaje bezpłatne mleko dla uczniów, rzadziej jednak oferowane są w nich bezpłatne kanapki, owoce i warzywa czy paczki do domu [*Zapraszamy do...* 2013].

Problem niedożywienia zaczęły dostrzegać instytucje, zarówno rządowe jak i pozarządowe, dostarczając na ten cel środki finansowe. W ramach walki z niedożywieniem wśród uczniów oraz ich rodzin powstał „Rządowy program wspierania gmin w dożywianiu uczniów” (2002 r.), który został w 2006 r. zastąpiony programem wieloletnim „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” oraz programem „Posiłek dla potrzebujących” (2005 r.).

2. Cel, materiały badawcze i metodyka badań

Celem pracy jest przedstawienie zadań programu rządowego wspierającego dożywianie ludności, w tym dzieci i młodzież w Polsce, oraz uzyskanych wyników tej pomocy. Zjawisko niedożywienia w naszym kraju na szerszą skalę zaczęło być widoczne wraz z postępującymi procesami transformacji systemowej. Niestety problem ten dotyczy głównie dzieci. Dożywianie odnosi się do uczniów pochodzących z rodzin żyjących w trudnych warunkach ekonomiczno-społecznych [Woynarowska 2003, s. 2; Kowalska 2007, s. 153]. Termin „dożywić”, inaczej „dokarmić”, oznacza uzupełnianie niedoborów produktów żywnościowych w organizmie człowieka. Potrzeba dożywiania występuje głównie wśród osób pochodzących z rodzin żyjących w trudnych warunkach ekonomiczno-społecznych. W artykule posłużono się danymi Ministra Pracy i Polityki Społecznej dotyczącymi programu pomocowego, a także danymi pozyskanymi z wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego. Zmiany występujące w zapotrzebowaniu oraz pomocy państwa w zakresie dożywiania i środków finansowych w Polsce oraz z podziałem na województwa w badanych latach przedstawiono w formie tabelarycznej. Do analizy danych posłużono się analizą skupień z wykorzystaniem aglomeracji i metody Warda (szacowanie odległości skupień oparte na analizie wariancji) oraz grupowania cech i obiektów.

3. Rządowe programy pomocowe w Polsce i ich zadania

Program wieloletni „Pomoc Państwa z zakresie dożywiania” został stworzony w 2006 r. jako kontynuacja rządowego programu wspierania gmin w dożywianiu uczniów, który powstał w 2002 r., a był programem doraźnym realizowanym w okresach rocznych. Pierwszą edycję tego programu uruchomiono na okres 7 lat. Obecnie rząd przedłużył jego realizację o kolejne lata, tj. do 2020 r. Głównym celem programu było i jest ograniczanie zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży oraz ich rodzin lub osób znajdujących się w trudnej sytuacji, zwłaszcza z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia oraz ze środowisk wiejskich. Program ten zakłada objęcie dożywianiem wszystkich osób wymagających tej formy pomocy, tj.:

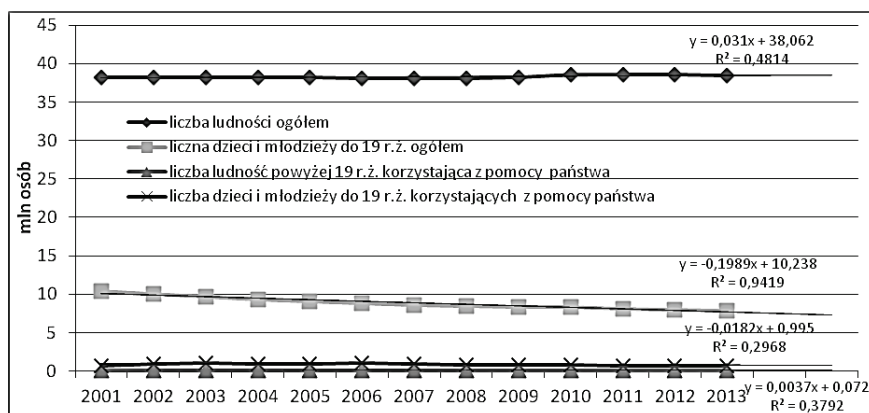
- dzieci do lat 7,
- uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej,

- pozostałych osób otrzymujących pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych [Ustawa o pomocy... 2004].

Osoby potrzebujące mogą otrzymywać pomoc w formie: posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Do bezpłatnej pomocy w formie posiłków kwalifikowane są dzieci, uczniowie z rodzin, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 684 zł.

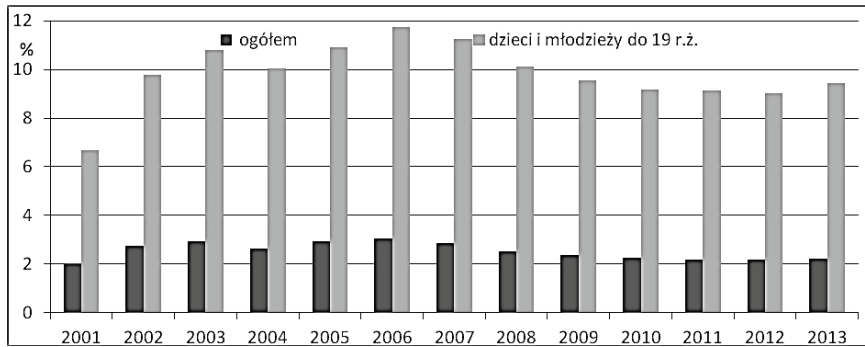
4. Pomoc państwa w liczbach

Według danych GUS w Polsce w 2013 r. żyło 38,5 mln ludzi, z czego z pomocy państwa w formie posiłku korzystało 856,3 tys. osób, tj. 2,2%. Od 2001 r. liczba ludności zwiększyła się o 253,5 tys., a liczba korzystających z tej formy pomocy o 99,5 tys. Najwięcej osób korzystających z pomocy w formie posiłku było w 2006 r., gdyż ponad 3% społeczeństwa. W 2013 r. w Polsce żyło 7895,7 tys. dzieci i młodzieży do 19. roku życia (r.ż.), z czego z nieodpłatnych posiłków korzystało 744,8 tys., co stanowiło 9,43%. Najwięcej dzieci korzystało z tej formy pomocy, podobnie jak wśród całego społeczeństwa, w 2006 r., kiedy to prawie 12% z nich otrzymywało bezpłatny posiłek (rys. 1 i 2).

Rys. 1. Liczba ludności oraz dzieci i młodzieży do 19. r.ż. ogółem żyjących w Polsce oraz liczba korzystająca z pomocy państwa (mln osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS, BDL.

Rys. 2. Udział liczby ludności ogółem oraz dzieci i młodzieży korzystających z pomocy państwa (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS, BDL.

Jak pokazują dane MPiPS, głównym beneficjentem programu pomocowego w formie nieodpłatnych posiłków są dzieci i młodzież do 19. r.ż., gdyż w np. 2001 r. tę formę pomocy przyznano 756,8 tys. osobom, w tym aż 692,3 tys. dzieciom i młodzieży do 19. r.ż. Wynika z tego, że aż 91% wydanych posiłków trafiło właśnie do nich. W 2013 r. liczba osób objętych pomocą zmniejszyła się do 744,8 tys. osób, z czego dzieci i młodzież stanowili 87% wszystkich objętych. To, że liczba przyznanych posiłków uległa zmniejszeniu nie oznacza jednak, że liczba potrzebujących zmalała. Według danych organizacji PAH i fundacji DANONA „Podziel się posiłkiem” około 11% uczniów, którym pomoc się należy, nie otrzymywało jej. Przyczyną nieotrzymania posiłków są: brak środków finansowych, przekroczenie dochodu na 1 osobę w rodzinie o przysłowiową złotówkę, brak możliwości dostarczenia posiłków do potrzebujących dzieci czy wstyd dzieci i niechęć pokazania, że potrzebują nieodpłatnych posiłków.

W celu uzyskania możliwości porównania w czasie, przy zmieniającej się liczbie osób potrzebujących pożywienia, jako miarę zróżnicowania analizowanych wielkości między województwami posłużono się odchyleniem standardowym ($S(x)$) w stosunku do wielkości średniej (\bar{x}). Po dokonaniu obliczeń dla wszystkich analizowanych wielkości wyodrębniono grupy województw, różniące się w sposób istotny poziomem wielkości badanej cechy, niezależnie od jej średniego poziomu w danym roku (tabela 1). Wielkości powyżej średniej w Polsce w danym roku podzielono na następujące grupy [Olszańska 2012, s. 160]:

- grupa 1 – $< \bar{x}, \bar{x}+1*S(x)$,
- grupa 2 – $< \bar{x}+1*S(x), \bar{x}+2*S(x)$,

natomiast poniżej średniej na:

- grupa – 1 – $(\bar{x}, \bar{x} - 1*S(x)) >$,
- grupa – 2 – $(\bar{x} - 1*S(x), \bar{x} - 2*S(x)) >$,
- grupa – 3 – $(\bar{x} - 1*S(x), \bar{x} - 2*S(x)) >$.

Tabela 1. Zróżnicowanie w skali dożywiania udziału dzieci i młodzieży (do 19. r.ż.), którym przyznano pomoc w formie posiłku pomiędzy województwami w Polsce w latach 2001–2013

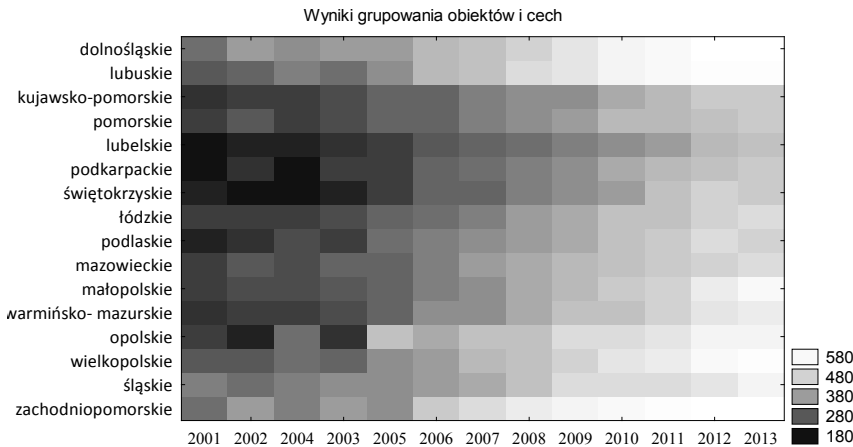
Województwa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lubelskie	-1	-1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Podlaskie	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Łódzkie	-1	1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1	1
Małopolskie	1	1	1	-1	1	1	1	1	1	-1	1	1	1
Mazowieckie	-2	-2	-2	-2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Podkarpackie	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1
Pomorskie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Warmińsko-mazurskie	2	2	1	2	1	1	1	-1	1	1	1	1	1
Kujawsko-pomorskie	-1	-1	1	1	-2	1	-1	-1	1	1	1	-1	-1
Lubuskie	-1	-2	-1	-2	-2	-2	-2	-2	-1	-2	-2	-1	-1
Śląskie	-2	-1	-2	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Wielkopolskie	1	1	1	1	1	-1	-2	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Zachodnio-pomorskie	1	1	1	1	1	1	-1	-2	-3	-1	-1	-1	-1
Dolnośląskie	1	-1	-1	-2	-1	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Opolskie	-3	-2	-3	-2	-1	-1	-1	-1	-3	-2	-2	-2	-2
Świętokrzyskie	1	-1	-1	-1	-2	-3	-3	-2	-1	-2	-2	-2	-3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

W analizowanych latach wysoki udział dzieci i młodzieży w liczbie nieodpłatnych posiłków przyznanych ogółem, gdyż ponad 90%, występował w województwach, tzw. bloku wschodniego: lubelskim, podlaskim, podkarpackim oraz warmińsko-mazurskim. Najmniejszy natomiast, co nie oznacza, że mały, gdyż około 3/4 wszystkich świadczonych, otrzymywały dzieci i młodzież z województw: świętokrzyskiego, opolskiego i dolnośląskiego.

Przeprowadzono analizę grupowania obiektów i cech. Analiza ta pozwoliła pogrupować wysokość otrzymanych środków przyznanych na posiłki dla jednego dziecka zarówno w poszczególnych latach, jak i województwach (rys. 3). Analiza grupowania wyłoniła 5 grup istotnie różniących się wielkością przyznanych środków na dożywienie jednego ucznia.

Z analizy danych wynika, że z biegiem lat ilość środków przeznaczanych na dożywianie rosła we wszystkich województwach. Były jednak istotne różnice w ich wysokości. W latach 2001–2004 kwota przypadająca na jednego ucznia w zależności od województwa wahała

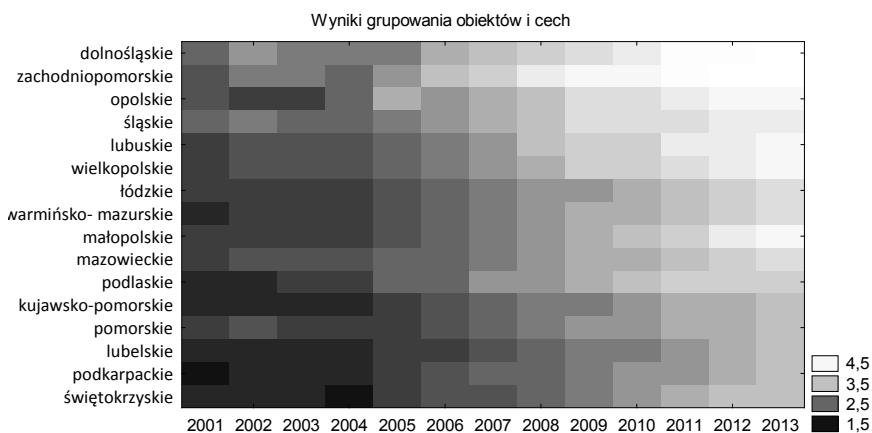

Rys. 3. Środki wydatkowane na posiłek jednego ucznia w poszczególnych województwach (zł/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

się średnio od 168 zł do nawet 329 zł rocznie. Najmniej na dożywianie otrzymały województwa wschodniej Polski, tj. lubelskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie; następnie województwa centralnej Polski: kujawsko-pomorskie, mazowieckie, łódzkie, a najwięcej województwa zachodniej i południowo-zachodniej Polski, tj. zachodniopomorskie, śląskie, dolnośląskie, a także lubuskie i wielkopolskie. Natomiast w latach 2012–2013 wysokość środków zwiększyła się w niektórych województwach nawet dwa i pół razy. Do województw tych należały: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie oraz świętokrzyskie. Najmniejszy wzrost wystąpił natomiast w województwach: śląskim i pomorskim. Mimo istotnego wzrostu środków na dożywianie, w niektórych województwach Polski wschodniej wysokość dotacji w dalszym ciągu była jedną z najniższych. W 2013 r. najmniej otrzymały województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie, lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie oraz podlaskie, natomiast najwięcej: dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie oraz zachodniopomorskie.

Dokonano również analizy tego, jak w poszczególnych latach i województwach kształtowały się opłaty za jeden posiłek (rys. 4). W Polsce średnie kwoty przyznane na jeden posiłek w latach 2001–2013 kształtowały się od 1,87 zł w 2001 r. do 3,84 zł w 2013 r. Kwoty powyżej średniej krajowej otrzymały województwa: dolnośląskie, lubuskie, opolskie, śląskie wielkopolskie i zachodniopomorskie. Również w latach 2008–2013 małopolskie, a w 2001–2006 – mazowieckie.

Rys. 4. Średnia kwota przyznana na posiłek w poszczególnych województwach w latach 2001–2013 (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

Z analizy wyłoniono cztery grupy województw o podobnych wielkościach środków przyznanych na jeden posiłek dla potrzebujących dzieci i młodzieży do 19. r.ż. Największą kwotę otrzymały województwa: dolnośląskie i zachodniopomorskie, gdzie w 2013 r., na jeden posiłek przeznaczono powyżej 4,5 zł, najniższe natomiast nie przekraczające 3,30 zł województwa: kujawsko-pomorskie, lubelskie, podkarpackie, pomorskie i świętokrzyskie. Analizując rys. 2, można zauważyć, że województwa w całym badanym okresie można podzielić na 3 grupy. Województwa o najniższych kwotach, do których zaliczyć można województwa: kujawsko-pomorskie, lubelskie, podkarpackie, pomorskie i świętokrzyskie. Województwach, w których kwoty kształtowały się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej, tj. łódzkie, warmińsko-mazurskie, małopolskie, mazowieckie i podlaskie oraz województwa o najwyższych kwotach przyznanych na jeden posiłek, tj. dolnośląskie, zachodniopomorskie, opolskie, śląskie, lubuskie i wielkopolskie.

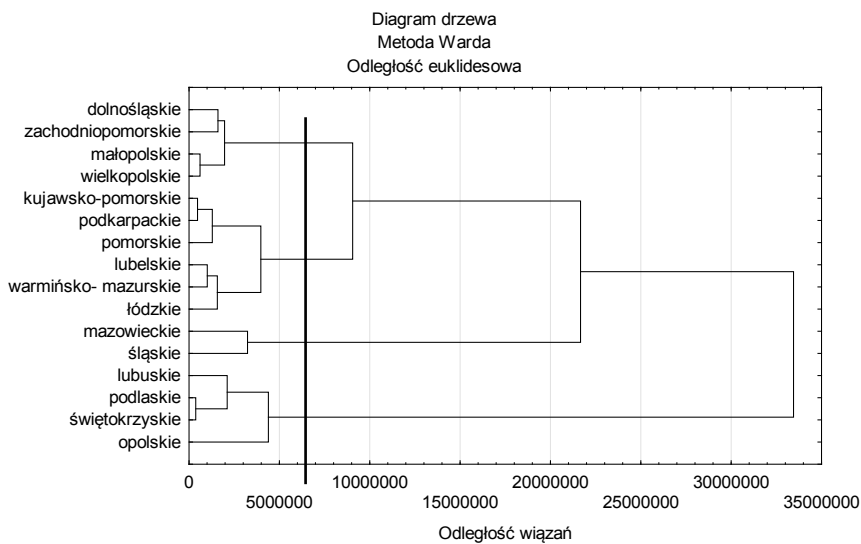
Stosując analizę skupień, podzielono województwa na grupy podobne. Analiza skupień to metoda aglomeracyjna, a jej wynikiem jest drzewo hierarchiczne, z którego wydzielono grupy podobne, w tym przypadku województwa. Do obliczenia podobieństw zastosowano metodę Warda, dobrze ukazującą rzeczywiste struktury danych.

Do analizy przyjęto następujące parametry z lat 2001 i 2013:

- liczba uczniów w wieku od 0–19 lat w województwie,
- liczba dzieci i młodzieży którym przyznano świadczenia,

- liczba i kwota świadczeń przyznanych w danym roku,
- liczba rodzin i liczba osób w rodzinie, którym przyznano świadczenie.

Dane z 2001 r. wyłoniły 4 zasadniczo różniące się grupy (rys. 5). Do pierwszej z nich zaliczono województwa: dolnośląskie i zachodniopomorskie oraz małopolskie i wielkopolskie. Województwa te są podobne pod względem liczby osób, które otrzymały świadczenie w formie posiłków, wysokości tych świadczeń oraz liczby rodzin, które otrzymały tę formę pomocy.

Rys. 5. Grupowanie województw podobnych pod względem dożywiania dzieci i młodzieży w 2001 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS oraz BDL.

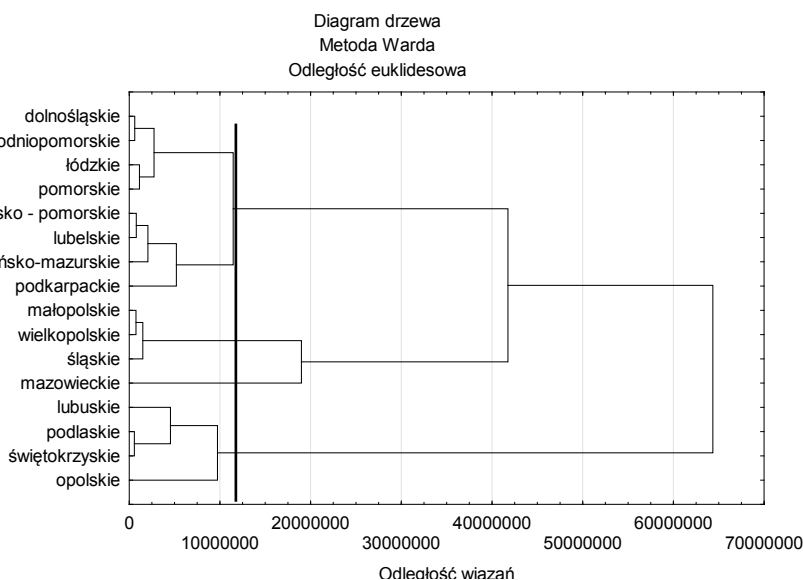
Druga grupa, największa, liczyła aż 6 województw: kujawsko-pomorskie, podkarpackie, pomorskie oraz trochę odbiegające od nich lubelskie, warmińsko-mazurskie oraz łódzkie. Województwa te otrzymały podobną liczbę (4,5–6,8 mln) oraz kwotę świadczeń (8,3–11 mln zł), zamieszkuje je również podobna liczba dzieci i młodzieży do 19. r.ż.

Kolejna grupa to województwa mazowieckie i śląskie. Są to województwa, które zamieszkuje największa liczba dzieci i młodzieży, gdyż ponad 1,2 mln w każdym z województw. Również kwoty przy-

znanych świadczeń i ich liczba były najwyższe i wahały się kolejno od 17,6 do 19,5 mln zł dla kwoty świadczeń oraz do 7,3 do 9,9 mln dla uzyskanych świadczeń.

Do ostatniej grupy zaliczono województwa podlaskie i świętokrzyskie oraz z mniejszym podobieństwem lubuskie i opolskie. Województwa te charakteryzują się najmniejszą liczbą dzieci i młodzieży ogółem, a także podobną liczbą osób, które otrzymały posiłek. Kwoty przyznanych świadczeń były najniższe i wahały się w granicach 2,5–6,4 mln zł.

Dokonując natomiast analizy danych z 2013 r., zaobserwowano, że zwiększyła się liczba wydzielonych grup, oraz że nastąpiły w niektórych z nich pewne przetasowania (rys. 6).

Rys. 6. Grupowanie województw podobnych pod względem dożywiania dzieci i młodzieży w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS oraz BDL.

Pierwsza grupa podobnych województw, to tak jak w 2001 r.: dolnośląskie i zachodniopomorskie do których dołączyły województwa łódzkie oraz pomorskie. W województwach tych liczba osób, którym przyznano świadczenia, wahała się w granicach 34,8–49,0 tys. Liczba przyznanych świadczeń w ciągu roku mieściła się w granicach 4,5–6,7 mln, a ich kwota to 21,7–22,4 mln zł. Są to województwa średnie pod względem liczby dzieci i młodzieży. Ich liczba waha się

w granicach od 344,6 tys. w województwie zachodniopomorskim do 554,6 w dolnośląskim.

Do grupy drugiej zaliczono województwa kujawsko-pomorskie i lubelskie, jako najbardziej podobne, oraz z mniejszym podobieństwem warmińsko-mazurskie i podkarpackie. Województwa w tej grupie są podobne pod względem zarówno liczby dzieci i młodzieży zamieszkującej te regiony, jak i liczby osób, którym przyznano świadczenia w formie posiłków. Również kwoty tych świadczeń były zbliżone. Grupa tych województw miała wyższe świadczenia w porównaniu z grupą wcześniejszych województw zarówno pod względem liczby osób, jak i ich kwot. Jednak liczba dzieci i młodzieży zamieszkująca te tereny była mniejsza w porównaniu z pozostałymi województwami w Polsce.

Trzecia grupa zawiera 3 województwa: małopolskie, wielkopolskie i śląskie. Województwa te charakteryzowały się podobną liczbą (7,5–7,8 mln) przyznanych świadczeń, a także ich wielkością (31,6–33,2 mln zł). W województwach tych również wystąpiła podobna liczba osób w rodzinie, którym przyznano świadczenie.

Do czwartej grupy zaliczono tylko jedno województwo: mazowieckie, które znacznie odbiegało od pozostałych pod względem wybranych do analizy parametrów. Ostatnia grupa to województwa podlaskie i świętokrzyskie oraz z mniejszym podobieństwem lubuskie i opolskie. Są to województwa, które po 12 latach w dalszym ciągu uważane są za podobne pod względem badanych parametrów.

5. Podsumowanie

Dożywianie dzieci i młodzieży to bardzo ważny element polityki państwa. Program, który na początku miał być krótkim epizodem okazał się bardzo ważnym przedsięwzięciem w walce z głodem, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Dzięki zmianie w 2006 r. programu realizowanego w okresach rocznych i powstaniu programu wieloletniego można w lepszy sposób wydatkować środki przeznaczone na ten cel. Program miał być realizowany do 2013 r., rząd postanowił go jednak przedłużyć o kolejne 6 lat, tj. lata 2014–2020. Na ten cel przeznaczono 5,5 mld zł, z czego państwo ma dostarczyć 3,9 mld zł, a pozostałe 1,6 mld zł mają wyłożyć samorządy.

Wieloletni program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” jest słuszny i ważny z perspektywy niedożywionych dzieci,

jednak trzeba byłoby się również zastanowić nad tym, czy nie należałoby skupić się bardziej na pomocy rodzinie w inny sposób, np. na zapewnieniu pracy osobom dorosłym, aby rodzice mogli sami zabezpieczyć byt swoim dzieciom. Rozbudowywanie nowych form pomocy w dłuższej perspektywie czasu nie przyniesie nic dobrego. Dzieci żyjące w ubóstwie będą powielać błędy swoich rodziców, uzależniając się od systemu pomocy społecznej, co sprawi, że bieda stanie się zjawiskiem przekazywanym z pokolenia na pokolenie. Bezradność oraz uzależnienie od pomocy społecznej i państwa niekorzystnie wpływa na samoocenę osób żyjących w ubóstwie, a w konsekwencji może doprowadzić ich do izolacji i wykluczenia społecznego.

Problem niedożywienia dzieci jest bardzo złożony. Przyczyny tego zagadnienia leżą w wielu sferach naszego życia. Skuteczne rozwiązania problemu niedożywienia dzieci są więc zależne od wymiany doświadczeń i zaangażowania różnych podmiotów nie tylko rządowych, lecz także samorządowych, pozarządowych i komercyjnych. Poprzez współpracę tych podmiotów należy tworzyć rozwiązania, które warto upowszechniać i usprawniać tak, by mogły w przyszłości być jeszcze bardziej skuteczne w rozwiązywaniu problemu niedożywienia dzieci.

Ważne jest, żeby pomagać mądrze i nie doprowadzić do sytuacji podobnej jak w innych krajach, tj. Szwecja czy USA, gdzie prowadzone przez państwo usługi społeczne stały się nieskuteczne i nieefektywne. Obecnie kraje Europy Zachodniej zaczynają zastanawiać się nad redukcją rozbudowanych systemów socjalnych, ponieważ na skutek ich stosowania przez kilkadziesiąt lat wiele rozwiniętych gospodarek uległo osłabieniu.

Literatura

- Adamson P., *Warunki i jakość życia dzieci w krajach rozwiniętych. Analiza porównawcza*. Innocenti Report Card 11, UNICEF Office of Research, Florencja 2013.
- Kowalska A., *The role of governmental organizations in Poland in supporting supplementary feeding of children in schools*, Ekonomicky rust a rozvoj regionu. University Hradec Kralove 2007.
- Kowalska A., *Żywnienie i dożywianie dzieci w wieku szkolnym zamieszkujących wsie i małe miejscowości na Dolnym Śląsku*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu”, Warszawa 2007, t. IX, z. 2.
- Masz pomysł. Podziel się posiłkiem 2011*. Raport z VII programu grantowego Danone, http://www.podzielsię_posilkiem.pl / raporty/Danone_raport_2011_01_02.pdf [dostęp: 17.06.2014].
- Olszańska A., *Rynek żywności w Polsce (1955–2010) – zmiany strukturalne, koncentracja produkcji i wahania podaży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.

Ubóstwo w Polsce 2011–2012r. w świetle badań GUS, GUS, Warszawa 2013.

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., Dz.U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.

Wojnarowska B., *Aktualna sytuacja i potrzeby w zakresie posiłków szkolnych w Polsce*, [w:] *Niedożywienie dzieci w Polsce*, Raport MGPIPS, PAH i Danone, Warszawa 2003.

Zapraszamy do stołu. Podziel się posiłkiem. 10 lat programu społecznego Danone. Broszura informacyjna, Danone 2013 <http://www.podzielsieposilkiem.pl/index.php?Pages& MenuId=77/> [dostęp: 17.06.2014].

STATE AID FOR CHILDREN AND YOUTH IN TERMS OF FEEDING IN POLAND

Summary: The growing problem of malnutrition has been observed in Poland for many years. This has been a growing problem in Poland. This phenomenon has been more widely observed together with progressive economic system transformation processes. Currently, about 2 million people live in extreme poverty, and 5 million are struggling with difficult living conditions. Economic poverty risk more often affects young people including children, than the elderly. There were 162 thousand of students covered by meals, i.e. 7,4% of all, 11% of children in need received no feeding, because of shortages of funds. The aim of the paper is to present a government program for feeding the population, including children and young people in Poland as well as present the results of this assistance. The article will use data of the Ministry of Labour and Social Policy on outreach programs, as well as data obtained from publications of the CSO.

Keywords: government program, feeding, food subsidies.